

ЈАСМИНА ДАМЊАНОВИЋ¹

МАРТА ДЕДАЈ²

Академија струковних студија Сирмијум
Сремска Митровица

ДАНИЈЕЛА РАДЛОВИЋ ЧУБРИЛО³

Висока школа струковних студија за
образовање васпитача, Кикинда

ПРЕГЛЕДНИ ЧЛАНАК

UDK: 37.091.33-053.4:796.1

BIBLID: 0353-7129, 31(2026)1, p.55-66

DOI 10.5937/norma31-67541

ИГРА ДЕЦЕ ПРЕДШКОЛСКОГ УЗРАСТА У ПРИРОДНОМ ОКРУЖЕЊУ – ПЕДАГОШКИ АСПЕКТИ И МОГУЋНОСТИ УЧЕЊА

Резиме: Са теоријског становишта у раду су разматрани педагошки аспекти игре, природна окружења за игру, као и стање у пракси у свету и код нас о могућностима учења деце предшколског узраста кроз игру у природи. Полази се од чињенице да се у домену структурирања просторних целина као подстицајних средина за игру могу наћи разноврсне структуре и на отвореном, а које пре свега треба да су безбедно окружење за децу. Простори за игру на отвореном могу се опремити различитим материјалима, средствима и играчкама. Када се пажња усмери на учење кроз игру у природном окружењу, природним материјалима, подстицајни простори за децу могу бити: двориште вртића, парк, ливада и слично, уз надзор и подршку васпитача, било да се ради о учењу кроз отворену, проширену или вођену игру. Приказани су примери различитог контекста игре и учења деце кроз игру у природи са посебним нагласком на подршку васпитача у игри, засноване на Основама програма предшколског васпитања и образовања „Године узлета“. Предложене могућности подршке васпитача у грађењу игре у природи могу да допринесу настојањима да се истраживање деце одвија на креативан начин и да се подстакне развој диспозиција учења.

Кључне речи: игра, могућности учења кроз игру, природно окружење, деца предшколског узраста, подршка васпитача

Увод

Учењем кроз игру, деца повезују своје претходно искуство са непосредним искуством. Циљ је да су деца ангажована целим својим бићем, односно да су сви аспекти развоја (когнитивни, емоционални, психомоторни, социјални) ин-

1 vs.jasmina.damnjanovic@gmail.com

2 vs.marta.dedaj@gmail.com

3 danijela.radloviccubril@gmail.com

тегрисани. „Дете у игри: гради идентитет и односе, истражује и (ре)конструише значење, ствара симболе, ужива и радује се“ (Министарство просвете, науке и технолошког развоја, 2019, стр. 26-27).

У зависности од начина на који васпитач подржава игру деце у Програму, разликују се: отворена игра (деца самостално граде игровни план, васпитач креира средину и прати игру ...), проширена игра (васпитач подржава игру својим учешћем у игри са децом ...), вођена игра (васпитач покреће игру – иницира, усмерава и учествује, подстиче, али не нарушава игровни образац ...) (Министарство просвете, науке и технолошког развоја, 2019). Значајно је да васпитачи приликом подршке у игри, разумеју своју улогу, као улогу одраслог, опажају заинтересованост деце, подрже и унапреде њихово игровно искуство (Мијаиловић, 2012).

Професионална компетенција васпитача у овом домену односи се најпре на педагошки приступ који обухвата: начин посматрања игровне ситуације, уношење провокације у простор, сагледавање дечијег искуства, односно начина на који рукују материјалом и начина на који се игра одвија, стварање прилика за нове могућности, проширивање игре, подстицање дизајнерских способности деце, подстицање учења кроз истраживање и креативности за решавање проблема, вештину комуницирања са децом и слично (Крњаја и Павловић Бренеселовић, 2022; Мијаиловић, 2012).

Природна средина у функцији подстицајног и безбедног окружења за игру

Боравак и игра деце на отвореном доприносе здрављу и целокупном развоју детета, а што је и потврђено у многим научним студијама (Chawla, 2015; Dankiw et al., 2020; Kiviranta et al., 2023). Природно окружење је широк појам, али суштински садржи све материјале из природе (гранчице, камење, лишће, песак, земља, шкољке итд.), материјале који су инспиративни за децу и пружају разноврсне могућности за испробавање, истраживање и игру са њима. С друге стране, дворишта вртића, разни спортски терени и игралишта, паркови опремљени су разним конструктивним елементима, било да се ради о материјалима из природе или да се ради о структурираним и полуструктурираним материјалима, представљају наменски структуриране просторне целине (Chawla, 2015) па тиме такође позивају на игру и истраживање. Сваки простор у природном окружењу показао се врло подстицајан за децу јер пружа различите прилике и могућности за игру (Adams & Savahl, 2017; Kuh et al., 2013). У литератури се често среће и термин отворени простор заснован на природи, а који се односи на травнате, песковите, шљунковите терене, дакле који потичу из природе. Било да се ради о природним просторима и природним материјалима, било да се ради о просторима у природи наменски структурираним за игру деце, квалитет дечје игре у природном окружењу показао се као врло инспиративан, посебно за отворену игру.

Када се сагледају досадашња истраживања о игри у природи, увиђају се значајни резултати на различитим аспектима развоја деце. У домену физичке активности, прегледом доступне релевантне литературе, аутор Мигинд и његови сарадници (Mygind et al., 2019) су дошли до резултата који показују да игра у природи позитивно утиче на васпитно-образовне исходе, посебно на развој моторичких вештина, које су веома значајне за целовит развој детета. Позитивни утицаји игре у природи на физичке активности деце и когнитивни развој потврђени су прегледом истраживања овог контекста у студији (Dankiw et al., 2020) где аутори сугеришу да треба да постоје јасне смернице за структурирање простора за игру деце и комплекснија истраживања овог домена.

Ефекти игре у природном окружењу значајно се увиђају и у домену емоционалног развоја. Неки аутори сматрају да игра деце у природном окружењу, материјалима из природе, доприноси развоју еколошке свести, односно осећају за природу у смислу бригае, љубави и поштовања према природи (Ernst & Burcak, 2019; Harvey et al., 2020). У прегледу истраживања (Kuo et al., 2019) аутори наводе да се природа описује као подстицајна средина за децу, да њихов боравак у природи доприноси позитивном понашању и да делује умирујуће на децу.

Богатство сензорних могућности за децу које пружа природа, аутор Кук и његови сарадници (Cooke et al., 2020) виде као добробит за децу. У контакту са природом, деца могу да посматрају, осећају, послушкују, додирују, а самим тим да истражују и да се осећају удобно.

У истраживачкој студији (Luchs & Fikus, 2013) аутори су испитивали утицај различитих структура игралишта у природи на активности деце током различитог контекста игре. У истраживању су учествовала деца предшколског узраста од пет до шест година. Посматрани простори су подразумевали савремено структурирани простор и природно структуриран простор. Резултати забележени посматрањем дечије игре у различитим просторима показали су значајне разлике у времену трајања игре, броју игара и у контекстима игре, а аутори указују на проширивање истраживања и додатне инструменте како би процена активности деце била прецизнија.

У једној студији (Prins et al., 2022) аутори су се бавили истраживањем којим се сагледава веза између игре деце у природи и заступљености употребе језика током игре, односно дечије међусобне комуникације. У истраживање су била укључена деца узраста од четири до седам година из три различите холандске образовне установе. Поређена је група деце која су се играла на игралиштима која нису у природи са групом деце чија се игра одвијала у природи уз употребу језика. Истраживачи су путем аудио записа у трајању од десет минута процењивали заступљеност комуникације међу децом током игре на различитим просторима. Истраживањем се дошло до сазнања да је група деце чија игра се одвијала на простору у природи више међусобно комуницирала и више помињала материјале из свог окружења у односу на групу деце која су комуницирала током игре у простору који није заснован на разноврсним природним материјалима. У

сличној истраживачкој студији (Richardson & Murrai, 2017) истраживачи су дошли до резултата који указују на међусобну повезаност употребе језика, односно повећан вокабулар током комуникације међу децом и игре у природи, шумском игралишту.

У истраживачком раду (Kiewra & Veselack, 2016) аутори су се бавили истраживањем утицаја игре на отвореном простору на креативност код деце предшколског узраста у смислу креативности за решавање проблема и проблемских ситуација и развијање идеја и маште у тим приликама. У студији су учествовала деца предшколског узраста од три до пет година. Резултати су показали да игра на отвореном, односно игра са природним материјалима пре свега у безбедном окружењу и уз подршку васпитача, подстиче дечију креативност и машту, јер природни материјали позивају на конструисање различитих идеја и могућности.

У истраживању (Yildirim & Özyilmaz Akamca, 2017) о ефектима дечје игре на отвореном, односно у природи, на различите аспекте развоја, учествовало је тридесет петоро деце предшколског узраста која нису имала могућност да похађају васпитно-образовну установу због неповољних услова округа у ком одрастају. Истраживање је обухватило програм у трајању од десет недеља, који је подразумевао игру деце на отвореном, где су примењени иницијални и финални тест као инструменти истраживања. Анализом добијених резултата истраживачи су дошли до закључка да су игре деце предшколског узраста на отвореном простору знатно утицале на развој когнитивног, моторичког, лингвистичког и социјално-емоционалног домена.

У истраживачкој студији (Olliff - Coper et al., 2021) аутори су се бавили истраживачким питањима на који начин природна средина, учење на отвореном, олакшава истраживање кроз игру и ствара прилике за „дизајнирање игре“ (развој вештина: метаучење, самосталност, рефлексивност итд.). У студији су учествовала деца узраста од 5 до 7 година и њихови наставници. Резултати су показали да су деца најпре била ангажована у отвореној игри, а потом, на основу стеченог искуства створили су нов контекст игре који је био истраживачког типа, јер како аутори закључују „намера је испровоцирала искуство“, те се уочавају креативни начини размишљања. Такође, аутори су сагледали и истраживачко питање које се односило на везу између учења путем игре у природи и редовног програма у васпитању и образовању, односно да ли се ова два приступа учењу могу комбиновати. Резултати указују да се процесом учења на отвореном поставља основа за надоградњу, односно другачији контекст игре. Посебно мишљење о овој спрези, истиче дискусија васпитача који су били укључени у процес учења на отвореном и који су могли да прате ток игре на отвореном и флуидност учења у затвореном простору, дефинисан одређеним циљевима образовања. Истиче се добробит за децу и њихово ангажовање.

Сумирајући резултате истраживања прегледаних чланака, приметно је да игра деце у природи позитивно утиче на њихово слободно изражавање, конструисање, различите врсте ангажовања, као и на развијање нових идеја.

Подршка васпитача у различитим контекстима игре

Улога васпитача у игри деце као посматрача, организатора физичког и социјалног окружења, предлагача алтернативне улоге деце, иницијатора, вође игре и слично је неизоставни сегмент васпитно-образовног рада. Његова активна улога је сложена и одговорна у том процесу, нарочито када се различите игре (отворена, проширена, вођена) комбинују (Krnjaja i Pavlović Breneselović, 2017). Посебно се од васпитача очекује да разуме игру и ствара услове за игру.

У једној студији случаја (McClintic & Petty, 2015) где су испитивана уверења васпитача о дечијим играма у природној средини аутори су дошли до резултата који показују да васпитачи сматрају да је такав вид активности значајан за развој деце предшколског узраста, али да су надзор и подршка од стране васпитача најважнији сегмент током игре на отвореном. Поред наведеног, о познавању игре на отвореном од стране васпитача као и о мотивација васпитача за заступљеност таквих игара није било уочљивих резултата.

Истражујући начине на које васпитачи учествују са децом током посматрања природне средине и активности у њој, аутор Мавсон (Mawson, 2014) истиче да васпитачи имају различите педагошке приступе код стицања дечјег искуства о конструисању природе.

Да би се сагледала подршка васпитача током игре у природи, аутор Смедсруд и његови сарадници (Smedsrud et al., 2024) су у свом систематском прегледу истраживања дошли до резултата који указују да би се врста и начин подршке васпитача могла јачати професионалном едукацијом васпитача и стицањем радног искуства. Такође, резултати прегледаних истраживања су показали да је подршка васпитача у отвореној игри слабо заступљена и видљива. Васпитачи треба да препознају степен своје подршке (Rüdisüli et al., 2023) неопходне у игри деце у отвореном простору заснованом на природи, односно на који начин и у којој мери је значајна њихова улога да би препознали заинтересованост деце.

Из прегледа доступне литературе уочава се да су импликације истраживања углавном у смеру континуиране едукације васпитача у домену подршке дечијој игри у природном окружењу, односно на „зеленој површини“.

Могућности интегрисаног учења деце предшколског узраста кроз игру

Полазећи од претходно разматраних бенефита за дете током учења кроз игру у природном окружењу и стратегије подршке васпитача у игри, а како се у доступној литератури не види већа заступљеност радова који се баве овом тематиком, намеће се идеја за разматрањем могућности које нуде различити контексти које би, пре свега, подржале интегрисано учење деце у природи.

Пре свега, стварање прилика за различите доживљаје деце је кључна компонента за повезивање искуства са природом и у природи. Обзиром да се деци

могу понудити разноврсне могућности за игру било да се ради о простору, било да се ради о материјалима из природе, процес учења кроз игру може стварати доживљај код деце као и истраживачки и стваралачки приступ. Сагледавајући досадашња искуства и примере из праксе у оквиру методичких вежби из наставног предмета Методика упознавања околине и вежби из наставног предмета Развијање курикулума у децем вртићу реализоване са студентима треће године студијског програма Васпитач деце предшколског узраста Академије струковних студија Сирмијум у Сремској Митровици, потекла је додатна идеја за тематиком рада. Део вежби из наставних предмета реализован је у Предшколској установи „Пчелица“ у Сремској Митровици у старијој и најстаријој васпитној групи деце. Примери су настајали спонтано у природном окружењу, а за потребе овог рада адаптирани су и приказани могући начини интегрисаног учења кроз игру у природи и моделовање начина учешћа васпитача у заједничкој игри са децом кроз отворену, проширену и вођену игру. Циљ ове идеје је да се укаже на могућу подршку васпитача у датим контекстима.

Пример 1: Природни материјали

Отворена игра

Контекст игре. Деца су у шетњи са васпитачем застала у оближњем парку и почела да скупљају лишће које им се нашло под ногама. Игра почиње спонтано, деца слажу лист на лист до одређене висине, а потом креће ужурбано тражење лишћа и гурање по терену.

Подршка васпитача у игри. Васпитач је уочио динамичну ситуацију и обезбеђује додатне природне материјале, минимално се укључује додавањем граници различите величине, тиме скреће пажњу деци да се фокусирају и на тражење граници и слагање у различитим формама. На тај начин је подржао игру и омогућио услове за нова истраживања и интегрисано учење (деца уочавају различите облике, боје и текстуре лишћа, облике, димензије, тврдоћу и боје граници, а потом и разне могућности током испробавања и конструисања природним материјалом). Природни материјали су посебно подстицајни за развој маште и креативности, јер дете унапред нема дефинисан план шта жели да сагради, нити му је васпитач то наметнуо, већ је потребно да користи своју машту, који материјал, на који начин, када и где ће употребити како би решио своју проблемску ситуацију (нпр. дете жели да сагради „замак“, „град“, „зоо-врт“, „фарму“ итд.).

Проширена игра

Контекст игре. Током боравка у парку деца су од опалог јесењег лишћа почела формирати стазу у виду мозаика, у том процесу поделили су улоге на „истраживаче“ који проналазе лишће одређене боје, „истраживаче“ који проналазе лишће разноврсног облика и „уметнике“ који ће да оформе „мозаик стазу“.

Подршка васпитача у игри. Пратећи ток игре, васпитач се ставља у улогу „надзорног органа“ који посматра радове и додаје каменчиће којим би се на пример могла оивичити стаза или формирати прелаз на нову стазу од другачијег материјала која би била инспиративна за додатне идеје. Васпитач се потом ставља у улогу „конструктора“ који ће да покуша да направи мозаик стазу која се наставља у низ од другог материјала. Том приликом, васпитач је саиграч, узима учешће у игри, не нарушава игровни образац, али подстиче децу на проширивање игре и додатне идеје и развој креативности. На пример, да се настави мозаик стаза и од других природних материјала, да се наставе различити облици путање (праволинијске и криволинијске), а по којој се деца могу кретати не нарушавајући њену структуру, уједно вежбајући координацију покрета и проширити игру. Кроз овакав начин подршке васпитача у игри, деца немају готова решења и правила игре, она постају креативнија, развијају способности решавања проблемских ситуација, вештине конструисања, промишљања и слично.

Вођена игра

Контекст игре. Васпитач је заједно са децом у оближњем парку формирао различите путање од различитог материјала (путању од лишћа, путању од гранчица, путању од кестења, путању од шишарки) како би деца учествовала у раздвајању и груписању различите врсте материјала.

Подршка васпитача у игри. Како би подржао игру, васпитач је унапред дефинисао правила игре. На знак васпитача „тим лишће“, тим гранчице“, „тим кестење“ или „тим шишарке“, деца из одређеног тима имају задатак да скупе у једну гомилу одређени материјал и рашчисте терен. Том приликом, васпитач одређује правила игре, када ће који тим бити ангажован и где ће се склонити материјал, дакле, правила су унапред дефинисана. Деца на тај начин уче да групишу материјал према врсти, да уређују своју околину, да сарађују са вршњацима, развијају комуникационе вештине, моторику и слично.

Пример 2: Светлост и сенка

Отворена игра

Контекст игре. Шетајући стазом изван дворишта вртића и пролазећи поред дрвореда, деца уз пратњу васпитача повремено скрећу са стазе и обилазе око сваког дрвета. У зависности под којим углом падају сунчеви зраци, деца повремено уочавају сенку својих покрета и покушавају да је „згазе“ или да „побегну“ од ње. Како ситуација одмиче и долазе нове идеје, игра се претвара у трчање и гурање по стази итд.

Подршка васпитача у игри. Да би подржао игру деце за истраживање сенке, која је у датој ситуацији заинтересовала децу, васпитач као активни посматрач игре, покушава да омогући деци довољан временски оквир и подстицајну

средину за наставак истраживања. Омогућава им да посматрају стабло са ниско спуштеним и савијеним гранама које се налази у близини и прича им причу о „жалосној врби“. Деца могу савијати поједине гране стабала које су им у висини руку и померати их лево – десно, што додатно подстиче на идеју да сами уочавају куда се сунчеви зраци пробијају, како да се направи заклон, како да се усмери сенка на другу страну, како да се удаљи или приближи сенка и слично. На тај начин деца могу наставити са својом игром уз нове могућности и прилике за свој истраживачки пут интегрисаних природних појава.

Проширена игра

Контекст игре. У игри на отвореном у природном окружењу, испод крошњи дрвећа, деца су се спонтано хватала за руке и формирала круг у ком су изводила разне покрете, а потом су се раздвајала и делила у парове правећи од покрета свога тела препреке за провлачење друге деце. Уочивши своје сенке, покушавали су да их „избришу“ („склоне руком“ или „згазе ногом“) како их не би ометале у изградњи свог замишљеног тунела.

Подршка васпитача у игри. У описаној ситуацији васпитач се укључује у игру доносећи каменчиће разних величина, боја и облика како би подржао игру, узео учешће у игри и усмерио дечију пажњу ка новим идејама. Уз помоћ каменчића васпитач покушава да оивичи сенку покрета једног детета, како би остао облик сенке пре него што је дете „избрише“ и на тај начин зближава децу у групи, подстиче их на уочавање и других могућности за игру на отвореном и уз помоћ материјала из природе. Затим им додаје неколико гранчица којима такође могу шарати по песковитој и земљаној површини, а потом и различите облике лишћа које могу слагати по оивиченој сенци у виду мозаика итд. Кроз овакав вид подршке деца су слободна у избору материјала за игру, у својим јединственим игровним обрасцима јер им је понуђен широк избор материјала које нуди природа, по врсти, текстури, облику, боји и слично.

Вођена игра

Контекст игре. У шетњи са васпитачем око вртића, на отвореном простору без икаквих реквизита, деца су застала и почела са својом игром. Спонтано су поделила улоге и почела да опонашају покрете разних животиња. Једна група деце је опонашала „лет птица“, друга група деце је опонашала „поскоке зеца“, трећа група деце је опонашала „скакање жабе“, четврта група деце је опонашала „пливање риба“, а пета група деце је опонашала „кретање корњаче“. Како су уочавали сенку својих покрета, игра је постајала занимљивија и динамичнија, с тим што деца нису могла сама интегрисати групе.

Подршка васпитача у игри. Васпитач се укључује у игру са одређеним правилима игре које уноси и које деца треба да прате и наставе са игром. Водећу улогу у контексту игре преузима васпитач, тако што на његов знак „прикажи лет

птица са дугим крилима“ и „лет птица са кратким крилима“, група деце треба да истрчи и да брзо пронађе место између дрвореда које ће правити сенке (велике и мале), потом на знак васпитача „прикажи поскок зеца“, деца треба да пронађу место које ће приказати дужу и краћу сенку и тако даље. Кроз овакав начин вођења игре деца се упознају са настанком и величином сенке, различитим начинима кретања животиња које могу повезати са стаништима, нпр. риба ће пливати у води, птица ће летети у ваздуху и слично, затим могу повезати који део тела треба да буде доминантан како би опонашали кретање одређене животиње, затим могу уочити ко се брже креће, размишљати које су заједничке особине наведених животиња и слично. Такође, могу послушквати различите звуке из природе како би се акценат ставио на учење интегрисаних природних појава у природном окружењу.

Закључак

Анализом сазнања проистеклих из досадашњих истраживања уочавају се, пре свега, предности дечије игре у природи, њихова мотивација за испитивање, испробавање и манипулисање природним материјалом, односно материјалом који потиче из природе. Иако оваква истраживања нису често заступљена у пракси, приметно је да резултати истих указују да игра у природи утиче на различите аспекте развоја, да делује умирујуће на децу и да подстиче њихову машту и креативност. У игри у природној средини деца могу и сама стварати нове прилике и нове идеје. Значај игре са природним материјалима огледа се у томе што деца самосталним ангажовањем и својом маштом стварају замишљен предмет, више су у социјалној интеракцији са вршњацима, развијају сензомоторну интелигенцију и сличне способности. Деци нису понуђена готова решења/предмети које би могли одмах употребити у замишљеном контексту.

Неизоставно је поменути и активно присуство васпитача током игре у природи, пре свега из безбедносних разлога, а потом и као подршке у игри деце. Васпитач се ставља у различите улоге, у зависности од игре, често је заинтересовани посматрач, помоћник, саиграч, модератор, води игру и сл. Наведеним прегледом доступних истраживања приказаним у овом раду уочава се да аутори указују на јачање професионалне улоге васпитача за подршку у игри деце кроз континуирану стручну едукацију. Посебно је у отвореној игри потребно да васпитач омогући деци простор и прилике за потпуније сазнавање и уочавање материјала, појава и могућности које пружа природа.

С обзиром да актуелни програми предшколског васпитања и образовања и код нас и у свету дефинишу контекст игре и њену важност за децу, као и подршку васпитача приликом игре, у овом раду приказане су неке могућности игара у природи за интегрисано учење, конкретно природних појава и процеса, као и могући начини подршке од стране васпитача у отвореној, проширеној и вођеној игри. Предложене могућности су идеја аутора и примери из праксе који

могу послужити као модел истраживачима и практичарима за даље сагледавање приступа и подршке васпитача у игри са децом, али свакако нису јединствено и готово решење. Пре свега, ови примери интегрисаног учења могу се сагледати и проширити и у другачијем контексту, у сврху подршке учењу деци кроз игру у природном окружењу.

Литература

- Министарство просвете, науке и технолошког развоја (2019). *Године узлета: основе програма предшколског васпитања и образовања*. Београд: Просветни преглед.
- Adams, S., & Savahl, S. (2017). Nature as children's space: A systematic review. *The Journal of Environmental Education*, 48(5), 291-321. <https://doi.org/10.1080/00958964.2017.1366160>
- Chawla, L. (2015). Benefits of Nature Contact for Children. *Journal of Planning Literature* 30(4), 433-452. <https://doi.org/10.1177/0885412215595441>
- Cooke, E., Karen, T., Andrew C., Sandy H., Candice O., & Sally S. (2020). "Lie in the Grass, the Soft Grass": Relaxation Accounts of Young Children Attending Childcare. *Children and Youth Services Review*, 109. doi:10.1016/j.childyouth.2019.104722
- Dankiw, K. A., Tsiros, M. D., Baldock, K. L., & Kumar, S. (2020). The impacts of unstructured nature play on health in early childhood development: A systematic review. *PLoS ONE*, 15(2), e0229006. doi: 10.1371/journal.pone.0229006
- Ernst, J., & Burcak, F. (2019). Young Children's Contributions to Sustainability: The influence of Nature Play on Curiosity, Executive Function Skills, Creative Thinking, and Resilience. *Sustainability*, 11(15), 4212. <https://doi.org/10.3390/su11154212>
- Harvey, D. J., Montgomery, L. N., Harvey, H., Hall, F., Gange, A. C., & Watling, D. (2020). Psychological Benefits of a Biodiversity-Focussed Outdoor Learning Program for Primary School Children. *Journal of Environmental Psychology*, 67, 101381. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2019.101381>
- Kiewra, C., & Veselack, E. (2016). Playing with Nature: Supporting Preschoolers' Creativity in Natural Outdoor Classrooms. *The International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 4(1), 70-95.
- Kiviranta, L., Lindfors, E., Rönkkö, M. L., & Luukka, E. (2023). Outdoor learning in early childhood education: exploring benefits and challenges. *Educational Research*, 66(1), 102-119. <https://doi.org/10.1080/00131881.2023.2285762>
- Krnjaja, Ž. i Pavlović Breneselović, D. (2022). *Priručnik za dokumentovanje. Pedagoška dokumentacija i dokumentovanje u Osnovama programa PVO „Godine uzleta“*. Београд: Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
- Krnjaja, Ž. i Pavlović Breneselović, D. (2017). *Kaleidoskop: projektni pristup učenju*. Београд: Институт за педагогију и андрагогију.

- Kuh, L. P., Ponte, I., & Chau, C. (2013). The impact of a natural playscape installation on young children's play behaviors. *Children, Youth and Environments*, 23(2), 49-77.
- Kuo, M., Barnes, M., & Jordan, C. (2019). Do Experience with Nature Promote Learning? Converging Evidence of a Cause And Effect Relationship. *Frontiers in Psychology*, 10, <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00305>.
- Luchs, A., & Fikus, M. (2013). A comparative study of active play on differently designed playgrounds. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 13(3), 206-222. <https://doi.org/10.1080/14729679.2013.778784>
- Mawson, W. B. (2014). Experiencing the 'wild woods': The impact of pedagogy on children's experience of a natural environment. *European Early Childhood Education Research Journal*, 22(4), 513-524. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2014.947833>
- McClintic, S., & Petty, K. (2015). Exploring Early Childhood Teachers' Beliefs and Practices About Preschool Outdoor Play: A Qualitative Study. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 36(1), 24-43. <https://doi.org/10.1080/10901027.2014.997844>
- Mijailović, G. Ž. (2012). *Igra u predškolskom kurikulumu*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Mygind, L., Kjeldsted, E., Hartmeyer, R., Mygind, E., Bølling, M., & Bentsen, P. (2019). Mental, physical and social health benefits of immersive nature-experience for children and adolescents: A systematic review and quality assessment of the evidence. *Health Place*, 58, 102136.
- Olliff Cooper, K., Lawler, T., Raymond, C., & Stables, K. (2021). Designerly Play and the Mud Pool: Using Designerly Play as a Lens to View Young Children Experiencing Forest School. *Techné Serien - Forskning I slöjdpedagogik Och slöjdvetsenskap*, 28(2), 166-172. <https://journals.oslomet.no/technéA/article/view/4367>
- Prins, J., van der Wilt, F., van Santen, S., van der Veen, C., & Hovinga, D. (2022). The importance of play in natural environments for children's language development: an explorative study in early childhood education. *International Journal of Early Years Education*, 31(2), 450-466. <https://doi.org/10.1080/09669760.2022.2144147>
- Richardson, T., & Murray, J. (2017). Are young children's utterances affected by characteristics of their learning environments? A multiple case study. *Early Child Development and Care*, 187(3-4), 457-468. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1211116>
- Rüdisüli, C., Duss I., Lannen, P., & Wustmann Seiler, C. (2023). External assessment of teachers' roles during children's free play and its relation to types of children's play. *Frontiers Education*, 8. 1287273. doi: 10.3389/feduc.2023.1287273
- Smedsrud, T. M., Kleppe, R., Lenes, R., & Moser, T. (2024). Early Childhood Teachers' Support of Children's Play in Nature-Based Outdoor Spaces A Systematic Review. *Education Sciences*, 14(1), 13. <https://doi.org/10.3390/educsci14010013>

Yildirim, G., & Özyilmaz Akamca, G. (2017). The Effect of Outdoor Learning Activities on the Development of Preschool Children. *South African Journal of Education*, 37(2), 1-10.

PRESCHOOL CHILDREN'S PLAY IN THE NATURAL ENVIRONMENT – PEDAGOGICAL ASPECTS AND LEARNING OPPORTUNITIES

Summary: From a theoretical point of view, the paper discusses the pedagogical aspects of play, natural play environments, as well as current practices worldwide and in Serbia regarding the learning opportunities of preschool children through play in nature. It starts from the fact that in the domain of structuring spatial units as stimulating environments for play, various structures can be found outdoors, which should above all be a safe environment for children. Outdoor play spaces can be equipped with various materials, equipment and toys. When attention is focused on learning through play in a natural environment, with natural materials, stimulating spaces for children can be: a kindergarten yard, a park, a meadow, etc., with the supervision and support of a teacher, whether it is learning through open, extended or guided play. Examples of different contexts of children's play and learning through play in nature are presented, with a special emphasis on the support of educators in play, based on the Foundations of the Preschool Education Program "Years of Ascent". The proposed possibilities for supporting educators in the construction of play in nature can contribute to efforts to ensure that children's exploration takes place in a creative way and to encourage the development of learning dispositions.

Keywords: play, learning opportunities through play, natural environment, preschool children, teacher support